

dum tale peccatum. Consequens autem absurdum est. Cum ergo dixit Augustinus, Deum indurare, esse non misereri, loquitur de illa miseratione, qua Deus posset vel hominem induratum emollire, et non vult, vel nondum induratum, tamen peccatorem praevenire, ut non obduraretur. Quod facile posset intelligi (ut dixi) ex subiecta materia, quam ibi Augustinus versabat. Loquebatur enim ibi Augustinus de Pharaone, et tractabat verba Pauli ad Rom. 11: *Cujus vult miseretur, et quem vult indurat.* Unde *ibidem* ait Augustinus, obdurationem, ut est a Deo, esse poenam praecedentium peccatorum, et in lib. 5, contra Julianum, cap. 3, idem dicit de mentis excæcatione, et de utraque idem affirmat D. Thomas 1, 2, q. 79, art. 1, ad 1 et 3. Ergo tam excæcatio, quam obduratio supponit peccatum, cujus sunt poenae; ergo tale peccatum nec ex obduratione, nec ex mentis excæcatione procedit, ac proinde necessarium est, ut omne peccatum ex intellectus cæcitate, vel alia simili imperfectione procedat: esto propria obduratio, quia magnam consuetudinem peccandi, vel voluntatis nimiam deordinationem supponit, etiam mentis cæcitatem involvat, seu conjunctam habeat, quia et peccata mentem excæcant, et Deus sicut illuminando mentem cor emollit, ita negando mentis illuminationem cor obdurat.

30. *Ad loca Aristotelis in n. 4, respondetur.*

—*Ad ultimam rationem in fine ejusdem n. 4.*

—Ad Aristotelem respondetur imprimis, ipsum maxime inclinare in illam sententiam, quæ dicit, eum, qui peccat, non considerare actu de particulari objecto, vel actu vitando, sed in universali, quam supra diximus esse difficilem et non posse absolute, et universaliter defendi, quia vix sano modo explicari possit, ut in capite sequenti videbimus. Unde dici ulterius potest, si Aristoteles admittit aliquam considerationem particularem, et aliquam negat, loquitur de judicio speculativo, et practico. Unde cum ait, *Hæc* (scilicet propositio particularis) *vel non habet conditiones, vel si habet, non habet, ut sciens, sed ut dicens, et tanquam temulentus,* etc. Non intelligit eum, qui peccat, habere illam considerationem remissam, vel minus expressam, sed non habere illam per practicum judicium. Sed hic etiam sensus habet difficultatem, scilicet, quomodo possit judicium practicum ab speculativo particulari distingui, de qua in capite sequenti dicemus. Tertio ergo responderi potest, Aristotelem non universaliter, nec metaphysice loqui, sed moraliter de his, quæ in aliquibus hominibus fre-

quentius accidunt: nos autem de absoluta potestate, tam in omnibus hominibus, quam in Angelis inventa loqui. Itaque Aristoteles loquitur solum de incontinente, qui passionibus perturbatur, et de hoc ait, regulariter, ac moraliter loquendo, *Propter passionem impediri, ne possit sub universali sumere, et ad conclusionem pervenire,* ut tacite exponit divus Thomas 1, 2, quæst. 77, art. 2, ad 4: *Quia passio, inquit, ligat rationem, ne assumat, nec concludat sub prima.* Quod profecto intelligi non potest de ligamine, quod ex absoluta necessitate proveniat, seu impossibilitatem simpliciter ad considerandum inducat; ergo est morali modo intelligendum, et hoc ad summum probat experientia, et non amplius.

31. *Instant adversarii.* — Sed instant, quia licet verum sit, Aristotelem ibi de incontinente loqui, tamen est eadem ratio de quocumque alio, et ipse etiam Aristoteles in dicto cap. 10, incontinentis ad *malignum* comparisonem facit: vocat autem malignum eum, qui ex malitia peccat, dicitque incontinentem aliquid consilii habere, quia ex consideratione boni aliquo modo movetur, vel retardatur: qui autem in malitia peccat, nullum prorsus boni consilium seu considerationem habere. Ergo, teste Aristotele, multo major est defectus, quem in intellectu patitur malignus, quam incontinens. Unde magis illam differentiam explicans dicit, incontinentem leges habere bonas, licet eis non utatur, quia illas aliquo modo considerat, licet eis non obtemperet: malignum autem videri tantum leges pravas habere, utique in sua consideratione et dictamine. Eamdemque doctrinam repetit, lib. 2, Magnor., Moral., cap. 6, et per se videtur manifestum, intemperantem, seu peccantem ex habitu, consuetudine, et malitia, multo magis impediri a consideratione honesti, et cum minori reprehensione conscientiae peccare, quam incontinentem.

32. *Responsio.* — *Ad peccandum ex malitia requiritur sententia, et remotio passionis.* —

Verumtamen in hac replica supponi videtur, eum qui peccat ex malitia, non habere actualem boni cognitionem, nec remorsum conscientiae, vel certe non tantam boni considerationem, quantum incontinens habere solet. Hoc autem est contra communem theologorum doctrinam, qui definiunt, illum peccare ex malitia, qui ex certa scientia, et quasi ex industria peccat, ut docet D. Thomas, 1, 2, quæst. 78, art. 3, ubi in solutione ad primum expresse declarat majorem considerationem

CAPUT VI.

UTRUM OMNE PECCATUM VOLUNTATIS DEFECTUM ALIQUEM IN INTELLECTU PRACTICO SUPPONAT.

mali in particulari inveniri in incontinente, quam in eo, qui ex malitia peccat. Et idem docent communiter doctores in 2, dist. 43, ubi Bonaventura et multi alii addunt, ad peccandum ex malitia non solum esse necessarium, ut scienter quis peccat, sed etiam ut a passione non moveatur, nimirum, quia passio diminuere solet scientiam, seu considerationem, quæ ad peccandum ex certa malitia necessaria est. Confirmari hoc potest inductione primo in Angelis malis illi enim nunc ex malitia peccant, licet ex certa scientia, et cum magno remorsu conscientiae peccent. Probat, quia nec ex ignorantia, neque ex passione peccant, et quia retinent scientiam, et per illam actu considerare possunt, prava esse, quæ faciunt, et non habent materiales passiones, sed ex sola malitia vel habituali, vel actuali peccant. Idemque contingere potest in hominibus, ita moribus corruptis, ut sine passione saltem vehemente, ex prava consuetudine contra dictamen conscientiae, quantumvis intensus peccent.

33. *Explicationis amplius solutio.* — Non est ergo in universum verum, eum, qui ex malitia peccat, minus considerare, quam incontinentem, ut præcise talis est. Quod ideo addo, quia fieri potest, ut peccans non solum sit incontinens, sed etiam intemperatus, et vitiis deditus, et ob eam rem dum peccat, passione vehementer duratur. At ille vel non proprie peccat ex malitia, sed ex infirmitate, vel saltem non ex ea parte, qua passione movetur, ac perturbatur, licet quatenus ex habitu peccat, aliquo modo dicatur ex malitia peccare. Et hac fortasse ratione Aristoteles, quem in dicto cap. 10, l. 7, Ethicor., vocat *malignum*, eundem vocat *intemperatum*, in dicto cap. 6, l. 2, Mag. Moral. Et ex parte habet, ut sit magis indispositus ad considerandum, quando peccat, quam incontinens: quia majori passione, seu non sola passione, sed etiam prava consuetudine ducitur. Præter hunc autem modum peccandi maligne (ut sic dicam), est alius proprius peccandi ex pura malitia, id est, sine passione, et certa scientia, de quo Aristoteles in illis locis non neminit: et in illo sic peccante non habet locum doctrina Aristotelis de incontinente, ut satis declaratum est, et in præsentī materia, ubi de Angelis agimus, est hæc doctrina maxime necessaria, ut videbimus.

1. *Habitualis defectus intellectus non necessario ad peccandum supponitur.* — *Defectus actualis multipliciter sumitur.* — Sicut in intellectu speculativo positum, et privativum, habituale, et actualem defectum distinximus: ita in intellectu practico distingui potest, ut notum est. Suppono autem in præsentī non esse sermonem de habituali defectu, quia sine dubio ille non necessario supponitur ad peccatum. Nam primus homo antequam peccaret perfectissimus erat habitualiter, non tantum in speculativo intellectu, sed etiam in practico per prudentiam, et alios habitus illi annexos, et idem in Angelis certius est; imo in hominibus mortalibus sæpe id contingit. Et ratio est, quia habitualis perfectio si non exeat in actum, non movet voluntatem, et ita non potest illam impedire, ne peccet. Defectus autem actualis intellectus practici, si sit privativus, consistit in carentia alicujus actus intellectus necessarii ad bene operandum, vel resistendum peccato. Datur in homine honeste operante, seu resistente tentationi judicium practicum dictans hic et nunc, quid voluntate agere oporteat: præter quod judicium aliqui distinguunt imperium practicum, quod posterius sit ipso judicio practico, et efficacius ad movendam voluntatem. Et ita duplex cogitari potest defectus privatus practici intellectus, unus est carentia solius imperii, etiamsi supponatur practicum judicium, alius est carentia judicii practici: quo deficiente, a fortiori deficiet imperium, sive sit actus distinctus, sive non. Defectus autem positivus erit aliquis error per practicum judicium contrarium. Hic autem error subdistingui solet in errorem deceptionis, qui sit contrarius veritati rei, et in errorem moris, seu electionis, aut de re agenda, contrarium quidem rectitudini morum, non tamen veritati rei, et de his omnibus sunt opiniones, quæ sigillatim tractandæ sunt.

2. *Prima opinio requirit ad peccandum solum defectum imperii practici honesti.* — Prima opinio dicit, ad omne peccatum supponi defectum imperii practici honesti, nullumque alium defectum esse necessarium. Distinguit enim hæc sententia imperium a practico judicio, dicitque etiamsi intellectus habeat judicium practicum de turpitudine peccati, et de hone-

tate contrarii actus, vel omissionis ejus, si tamen careat imperio continente voluntatem a malo, vel jubente, ut bonum velit, posse voluntatem peccare, si ergo intellectus habeat tale imperium, minime posse voluntatem resistere, ideoque saltem hunc defectum imperii necessarium esse ad peccandum, eumque sufficere. Hanc sententiam docuit Aureolus, in 2, dist. 4, art. 3, hunc solum defectum intellectus, admittens in Angelis pro illo instanti, in quo peccaverunt; eandemque sententiam approbat Capreolus in 3, dist. 36, ad 1 Scoti contra 1 conclusionem, in fine, ubi ait, neminem peccare contra actuale imperium prudentiæ, et ideo defectum, sed hujus imperii semper ad peccandum supponi, ille vero non solum hunc defectum, sed etiam defectum judicii in particulari prærequirit, de quo paulo post dicam. Cajetanus vero 1, 2, q. 77, a. 2, licet prius dicat sæpe concurrere defectum judicii in particulari, et præcepti, nihilominus addit, defectum imperii sufficere, etiamsi in judicio particulari nullus sit defectus. Et idem fere sentit Conradus, dicta q. 77, art. 2, præcipue in Notab. penult., circa corpus articuli, et Valentia, dicta q. 8, de Peccatis, part. 1 et 2, et favet Aristoteles, locis supra citatis. Ex quo præcipuum sumitur fundamentum: quia stante actu perfecto prudentiæ, non potest simul voluntas peccare, sed propriissimus, et perfectissimus actus prudentiæ est imperium actus honesti, et contrarii peccato; ergo. Major est Aristotelis, dict. lib. 6 Ethicor., c. 3, ubi absurdum esse putat, simul aliquem prudenter judicare, et intemperate agere. Et ideo D. Thomas, in 1, 2, quæst. 59, art. 5 et q. 65, art. 1, dicit, prudentiam esse non posse sine virtutibus moralibus: et prudentiæ opponi, qui volens peccat, quod refert Aristoteles, l. 6 Ethicor., cap. 9. Minor etiam est Aristotelis, lib. 6 Ethicor., cap. 10, 11, ubi ait, prudentiam esse præceptivam, quod late docet, et probat D. Thomas 2, 2, quæst. 47, art. 8.

3. *Hæc sententia impugnatur.* — *Efficaci dilemmate ostenditur.* — Nihilominus hæc sententia quatenus distinguit judicium practicum, et particulare ab imperio, et hunc defectum ponit in carentia imperii prudentis, potius quam judicii, nobis probari non potest. Primo, quia nullum censemus in intellectu esse imperium, quod non sit judicium, quod in materia de Legibus, et de Oratione a nobis tactum est, et ex professo dicturi sumus in 1, 2, tomo 1 (si Deus vitam concesserit). Ratio autem in summa est, quia intellectus essentiali-

ter est cognoscitiva potentia, et ideo nullum habet actum, qui non sit cognitio, vel per modum apprehensionis, vel per modum judicii, quæ ratio ex sequenti magis confirmabitur. Secundo igitur argumentor, quia si actus judicii practici, et imperii, distincti sunt, vel ad peccandum non potest magis necessarius esse defectus imperii prudentis, quam judicii, vel non potest intelligi quomodo ad volendum, vel eligendum sit necessarius actus imperii distinctus a judicio. Probat, quia positio judicio prudentiali de objecto, et actu particulari cum omnibus determinatis circumstantiis ejus, vel sequitur necessario imperium prudentiæ: vel non ex necessitate sequitur. Si primum dicatur, sequitur manifeste pars nostri dilemmatis, scilicet, quod non poterit procedere ad peccatum defectus imperii, quin præcedat defectus judicii: quia si positio judicio necessario sequitur imperium; ergo non potest deesse imperium, quin supponatur defectus judicii: quia si causa necessario infert effectum, carentia effectus causæ absentiam necessario supponit. Ergo frustra dicitur, stante judicio particulari recto sine imperio posse peccatum committi. Et hinc etiam intelligitur frustra illos actus distingui, quia si judicium necessario infert imperium, imperium etiam esse non potest sine præcedenti judicio, quia non præcipitur prudenter, nisi quod prudenter judicatur; ergo isti duo actus semper sese comitantur; ergo frustra distinguuntur, quia solum requiruntur ad movendam voluntatem per applicationem objecti, quæ per judicium particulare sufficientissime fit.

4. *Secunda dilemmatis pars ostenditur.* — Si vero dicatur, imperium supponere quidem judicium, sed non ex illo necessario sequi, ac proinde posse rectum esse judicium, et cum illo posse esse peccatum ex defectu imperii; contra hoc instatur ex alia parte nostri dilemmatis, quia intelligi non potest, quomodo tale imperium ad volendum necessarium sit. Quia si imperium non sequitur necessario ex judicio; ergo sequitur voluntarie, ac libere; ergo mediante aliquo actu libero voluntatis; ergo vel ad illum actum est necessarium aliud imperium, et sic procedetur in infinitum: vel non est ad illam voluntatem necessarium imperium, sed judicium sufficit. Et tunc sequitur, imprimis esse impertinens, et superfluum tale imperium ad electionem faciendam, tum quia non est major necessitas illius pro ipsa electione, quam pro voluntate, ut imperetur electio: tum etiam, quia si voluntas, positio

judicio, potest intellectum applicare, ut sibi imperet electionem facilius, poterit ipsam immediate ad electionem medii judicati applicare. Deinde sequitur, defectum imperii supponere defectum voluntatis non applicantis intellectum ad imperandum, quod honestum est, qui defectus voluntatis non supponit priorem defectum intellectus. At ita verum non est, peccatum voluntatis habere primam originem in defectum intellectus, quia revera non habet illam, nisi in ipsa voluntate. Imo tunc ille defectus non erit in voluntate sine aliqua culpa.

5. *Responsio ex Aureolo ad factum dilemma.*

— Ad hunc discursum virtute respondet Aureolus supra, constituendo discrimen inter judicium practicum, et imperium, quod judicium practicum, quod enuntiativum appellat, et per hæc verba explicat, faciendum est, hoc sequitur naturam rei, et discursum syllogisticum ex certis præmissis inferentem, hoc esse agibile, vel agendum; imperium vero, quod hac voce explicatur, *fac hoc*, non sequitur ex natura rei; neque ex vi discursus, sed ex determinatione liberi arbitrii, quod non tantum intellectum, sed etiam voluntatem includit. Et ita consequenter dicit, imperium esse ab utraque potentia simul; quomodo autem ab illis sit, satis obscure explicat, dicens: Quod liberum arbitrium movet se ad imperium, illud autem movens includit duo, libertatem, scilicet, quæ tenet se ex parte voluntatis, et arbitrium, quod se tenet ex parte intellectus: *Unde intellectus (ait) repræsentat proportionem aliquam voluntati enuntiative tantum: voluntas vero ex libertate sua determinat illam imperando: et tunc notitia illa facta est primo imperativa, et movet voluntatem ad electionem, et sic voluntas movet se primo ad determinationem, et imperium intellectus, et mediante illo movet se ad volendum, volitionemve.* Unde inferius addit: *voluntatem non determinare intellectum ad imperium mediante volitione, quia volitio est posterior tali determinatione, sed illam determinationem esse a voluntate, ut est actus primus immediate, absque aliquo passive recepto in voluntate.* Quod infra magis declarans ait: *notitiam enuntiative, ut præcedit in intellectu esse indifferentem ad rationem imperativi, sed voluntate copulante se, facit eam esse primo determinatam, et imperativam, ac moventem voluntatem ipsam ad electionem, seu aliam volitionem determinatam.*

6. *Hæc responsio rejicitur.* — *Ut occurat Aureolus.* — Hæc vero responsio, et doctrina multa continet, quæ nec probari, nec satis in-

telligi possunt, et licet admittantur, difficultatem non evacuunt. Et primo invenitur instantia, et perplexitas quædam in illo discursu. Nam prius dixerat Aureolus, in intellectu practico esse duos actus, unum enuntiativum, quo intellectus dicit, hoc esse faciendum, vel esse agibile: alium imperativum, quo intellectus dicit, *fac hoc*. Postea vero dicit, *quod notitia indicativa priusquam illi adjungatur voluntas, est indifferens ad rationem imperativi actus, et voluntate copulante se, facere eandem notitiam esse determinatam, et imperativam.* Hæc autem repugnantia esse videntur, quia ex duobus actibus intellectus non fit unus, neque unus eorum fit alius: si ergo judicium, et imperium sunt actus distincti, nunquam judicium fit imperium, nec per adjunctionem illam voluntatis ipsum judicium fiet imperium, nec accipiet vim movendi voluntatem. Deinde interrogo, quomodo voluntas copuletur intellectui, ut illum, ejusve notitiam determinet, ut fiat imperium. Nam voluntas non potest libere copulari intellectui formaliter, ac per seipsam, ut per se notum videtur: nec etiam copulatur active, et libere, quia priusquam intellectus imperet, nihil vult voluntas (ut ille auctor supponit). Ad hoc vero dicere videtur Aureolus, voluntatem copulari intellectui active, agendo in intellectu actum imperii, vel modum aliquem, aut quidquid illud est, quod judicium practicum, seu notitia indicativa (idem enim sunt) fit, seu determinatur ad esse imperativum, et accipit vim movendi voluntatem. Unde juxta mentem illius auctoris, licet imperium dicatur actus intellectus: quia in eo recipitur, non tamen ab eo elicitor; et e contrario voluntas est principium activum illius actus, seu modi, tamen per illum passive non afficitur, neque immutatur, sed illum efficit in intellectu, imo indicat Aureolus, voluntatem immediate facere illum in ipsa notitia enuntiativa intellectus. Sic enim ait: *Sic voluntas determinat illam notitiam, quod illa (id est, voluntas) in se non determinatur ad hoc passive, sed prima determinatio passiva est in tali notitia sic determinata.* Et infra hunc ponit ordinem: *Quod intellectus primo habet notitiam enuntiative, id est, judicium practicum. Secundo voluntas per suum imperium, et libertatem facit, illam notitiam esse determinatam, ultimam, et imperativam, et hic adhuc nihil subjective receptum est in voluntate. Et tertio sequitur determinatio voluntatis.* Quocirca quod dixerat, judicium, et imperium esse duos actus intellectus, intelligere videtur, esse

duos non omnino condistinctos, sed tanquam includentem, et inclusum, quia ipsum iudicium sit imperium per aliquid ei additum a voluntate, et consequenter utrumque esse intellectus subjective, non vero active saltem quoad totum id, quod includit imperium.

7. *Multipliciter ostenditur non satis occurrere.*—Sed in hac declaratione plura includuntur, quæ mihi quidem nova et absurda, et sine fundamento, vel necessitate dicta videntur. Unum est, quod voluntas creata habeat aliquam efficientiam et determinationem liberam sine volitione libera, et sine aliqua mutatione, quam in seipsa faciat. Hoc planum est ex dictis illius auctoris. Nam iudicium practicum non determinat voluntatem; sed illud est indifferens ad rationem imperii, et voluntas etiam illo posito manet indifferens, ut determinet, vel non determinet intellectum, et postea libere determinat iudicium intellectus ad rationem imperii efficiendo libere aliquid in intellectu, et nihil in se recipiendo; ergo habet voluntas determinationem liberam sine volitione libera: quia si volitionem liberam haberet, illam in se reciperet. Quod autem hoc sit novum, patet, quia omnes theologi docent, determinationem liberam voluntatis creatæ esse in ipsa voluntate. Item quod aliter id fieri non possit, probatur, quia si voluntas aliquid libere facit, voluntarie facit; ergo vult illud facere, et volendo determinat se ad illud faciendum; ergo repugnat libere facere, et non recipere, et facere in se voluntatem libere faciendi. Confirmatur, ac declaratur: quia propter hanc rationem docent theologi, actiones, quæ libere fiunt ab aliis potentiis hominis extra voluntatem, ab ipsa voluntate volente illas procedere, seu imperari oportere, quia non possunt aliunde habere voluntariam ac liberam determinationem; ergo multo magis, quando voluntas determinat seipsam ad aliquid agendum, necesse est, ut volendo se determinet libere. Et ideo aliæ potentiæ subijciuntur liberæ motioni voluntatis, ipsa autem sola seipsam libere movet; sicut autem alias non determinat ad agendum, nisi volendo: ita nec seipsam ad liberam efficientiam determinare potest, nisi volendo.

8. Alterum absurdum illius sententiæ est, quia ponit voluntatem efficere in intellectu actum imperii, seu illud (quidquid est) quod iudicium in se imperii constituit. Nullus enim tribuit voluntati aliquam efficientiam in intellectu immediatam, et quasi elicivam, immediate, et per se efficiendo in intellectu actum in ipso receptum, sed tantum efficientiam re-

motam, et applicativam potentiæ ad elicendum suum actum, quæ motio fit tantum volendo, et per sympathiam potentiarum, ut philosophi docent. Alioqui sequitur actum imperii, ut talis est, non esse actum elicivum, neque vitalem: quia nec est vitalis voluntati: quia in ipsa non recipitur, nec per ipsum aliquid vult, nec etiam est vitalis intellectui, quia ab ipso non fit. Tertio invenitur in illo dicendi modo, quidam circuitus gratis compositus. Nam illa sententia supponit intellectum non habere vim movendi active voluntatem, determinando efficaciter illam per imperium: et ideo dicit voluntatem active dare actui intellectus, scilicet, iudicio hanc vim, constituendo illum in ratione imperii, vel efficiendo in intellectu ipsum imperium, quo determinet voluntatem. At hoc superfluum est: nam facilius creditur, et intelligitur, voluntatem libere determinare seipsam ad volendum sufficienter proposito objecto per iudicium. Nam id, quod voluntas dicitur facere in intellectu, vel in ejus iudicio, non pertinet ad cognitionem objecti amandi, nec auget illam; ergo ex parte objecti non confert ad motionem passivam voluntatis, quatenus ab intellectu esse potest; quia intellectus per se non movet voluntatem, nisi ex parte objecti: ergo ut voluntas efficaciter applicetur ad volendum, vel eligendum, superfluum est ille circuitus, scilicet, ut id faciat dando intellectui aliquid, per quod ab illo determinetur. Maxime cum prius necessarium sit, ipsam voluntatem libere determinari ad id efficiendum in intellectu, quod non potest facere, nisi libere volendo, ut probavi. Præterquam quod intelligibile non est, quid sit illud, quod voluntas efficit in intellectu: vel quomodo intellectus capax illius sit, cum neque ab ipso eliciatur, neque ad cognitionem aliquid conducat.

9. Ultimo juxta illam sententiam defectus voluntatis non refunditur in defectum intellectus: sed potius ex defectu voluntatis defectus in intellectu provenit. Nam licet intellectus consideret et iudicet, quantum potest, tam in universali, quam in particulari, et tam speculative, quam practice, nihilominus imperare non potest, nisi voluntas illum determinet: ergo si intellectus deficit in imperando, quod honestum est, non ex se habet talem defectum, sed ex voluntate, quæ illum non determinat ad imperandum, vel potius non facit imperium in illo: ergo talis defectus privativus ex omissione voluntatis habet originem. Idemque erit de defectu positivo, si in intellectu considera-

tur positivus actus imperium volendi, vel faciendi, quod non expedit: qui actus imperfectus est, et defectus positivus intellectus dici potest. Verumtamen intellectus nunquam hoc posset determinate præcipere, nisi a voluntate determinaretur libere: ergo ab hac libera determinatione voluntatis incipit ejus defectus, et in illam ultimo resolvendus est; non in defectum intellectus. Hæc ergo sententia de defectu solius imperii probanda non est. De fundamento autem ejus dicemus in puncto sequenti, quia est utriusque commune: nam imperium, quod vere ponitur esse proprius actus prudentiæ, non est nisi rectum iudicium practicum in materia morali, ut mox dicemus.

10. *Secunda opinio ad peccatum requirit solum defectum iudicii practici.*—Est ergo secunda opinio dicens neminem peccare, nisi præcedat in intellectu saltem carentia iudicii practici, quo intellectus consideret, quid secundum rectam rationem hic et nunc agere expediat, vel agendum sit, ac proinde saltem hunc defectum, et inconsiderationem esse necessariam, ut voluntas possit peccare. Hanc sententiam videtur maxime probare Capreolus, quem sequitur Conradus. Et secundum illam interpretantur Aristotelem, et illam vulgarem propositionem, *Omnis peccans est ignorans*, ab illo sumptam in 3 Ethicor. Et hanc sententiam videtur tradere D. Thomas, q. 1, de Virtut. in communi, art. 6, ad 1, ubi ait: *Ad prudentiam pertinere, judicare de singulis agibilibus, prout sunt nunc agenda, et hoc iudicium corrumpi per quodlibet peccatum, et ideo prudentia manente, neminem peccare*: ergo ex sententia D. Thomæ omne peccatum supponit carentiam iudicii practici. Et hoc modo tacite exponit, quod in aliis locis cum Aristotele dicit, hominem peccantem agere posse contra universalem scientiam actualem, id est, contra iudicium de agendis in universali, non tamen in particulari. Et specialiter, quæst. 24, de Veritat., art. 9, ait: *Judicium rationis in universali quandoque esse contrarium appetitui. Sed iudicium de hoc particulari operabili, ut nunc, nunquam posse esse contrarium appetitui.*

11. *Probat.*—Fundamentum hujus sententiæ est: quia voluntas non movetur, nisi mota a ratione: ergo si ratio actu, et in particulari, ac practice dietat hoc esse vitandum, fieri non potest, ut voluntas illud non eligat: ergo e contrario, quoties voluntas eligit, quod vitandum esset, semper supponit in intellectu ca-

rentiam illius dictaminis, seu iudicii. Secundo, quia impossibile est, intellectum simul habere opposita iudicii, sed quando voluntas eligit aliquid turpe, intellectus iudicat, hic et nunc illud esse appetendum: ergo impossibile est, ut simul iudicet, illud esse vitandum: ergo necesse est, ut qui peccat, careat illo iudicio practico de tali actu vitando, vel contrario faciendi. Tertio hic maxime urget ratio Aristotelis supra tacta: quia vitiosus non potest esse prudens, servata proportione, id est, vitiosum habitualiter non posse esse habitualiter prudentem, nec peccantem actualiter habere posse actualiter dictamen, seu iudicium prudentiæ: quia prudentia connexionem habet cum virtute morali, ut supra tactum est: ergo necesse est, ut is, qui actu peccat, careat tunc actu prudentiæ, qui est practicum iudicium de re agenda.

12. *Astruitur contra præcedentem sententiam non præcedere necessario in peccando prædicti iudicii carentiam.*—Hæc vero sententia non placuit Scoto, Ochamo, et aliis, quos supra retulimus: putant enim stante pleno iudicio practico cum integra consideratione actus, et objecti, ac circumstantiarum ejus in particulari posse voluntatem peccare. Et hoc sequuntur Corduba, Valentia, Molina, et multi alii moderni. Et potest suaderi hæc opinio rationibus, quibus in duobus capitibus præcedentibus probavimus, stante in intellectu scientia actuali, non solum in universali, sed etiam in particulari posse voluntatem peccare. Primo quidem, quia actualis scientia particularis non habetur nisi per cognitionem, considerationem, et iudicium de honestate, quam talis actus hic et nunc eligendus, vel vitandus habet tam ex objecto, quam ex circumstantiis. Sed iudicium de actu sic considerato est iudicium practicum quantum moraliter esse potest: ergo si voluntas potest deficere stante practica consideratione in particulari, et in actu, etiam poterit peccare stante dicto iudicio practico, ac subinde defectus, seu carentia talis iudicii non erit ad peccandum necessaria. Consequentia nota est: et major supra est probata. Minor ergo probatur, quia non datur in intellectu actus imperii distinctus ab omni iudicio practico et morali, ac particulari, ut contra præcedentem opinionem probatum est. Ergo ex parte intellectus non potest dari iudicium particulare magis practicum, quam sit illud, quod est de particulari opere cum omnibus peculiaribus circumstantiis ejus, nimirum, iudicando, quid agere oporteat secundum rectam rationem om-